

No prengué ningú aquestes notes històriques i etimològiques com gens d'excusa de l'ús de *sangrar* i *sangrent*: car, ben entès, solament *calma sangrenta* i *sangro* són genuïns, i només *sagnar*, *ensangonar* i *sangnant*, *sangnent* o *sangonós* són acceptables avui en dia

Aquest darrer, que resta viu a les Illes, no és un «mallorquinisme» com publicà l'ignorantó i barroer Griera, sinó un mot comú des del català més clàssic, com li retreu Moll (BDLC xiv, 317-8), a les cites que ja dóna ell dels *Eximplis e Miracles*, I de Villena, St-VicentF, MJGalba, BMètte, FcAlegre, i el *Curial*, afegim encara «un hom crucificat, qui era tot *sangonós*», en la data més antiga, S xiv, la *Questa* de Reixac (25.13, apartant-se del seu model fr., que aquí porta *sanglenz*), no puc verificar la cita lulliana, cita de St-VicentF (*Quar*, 260 103) donada a PLAGAR; «los antics no havien oyt dir, ni havien lest en canòniques, tan fort batalla fos stada en la mar, ni tan *sangonosa* de dues naus», JnMartorell (Ag II, 313), i «jamés la mia ànima no haurà repòs fins a tant que la mia mà dreta, *sangonosa* e cruel, haÿa fet morir aquells que malament scamparen la sanc de aquell gloriós e strenu cavaller», «jamés fou feta en Grècia batalla tan *sangonosa* com aquesta» en altres passatges del mateix, «vestedura *sangonosa*» en l'episodi de Josephus del Gènesi de Serra; «*sangonós*, e açò per les plagues» (i un altre de St-VicentF, voc. de Schib)

«*Sangonós*: sanguinolentus, «gineus, cruentus; *sangonós*: fer: cruentatus», Busa-Nebrixa, 1507; «lo moll de aquest os és *sangonós*», Onofre Pou (*TbPu*, 261); i l'*InuLC* el cita en AntCanals (*Scipió*, 547), en Miquel Stela (36) i en el Comanador Stela (39, 41). Cal només rectificar Moll quan diu que s'usa avui popularment en cat. or. (*AlcM*) ni enlloc del Continent, que jo sà piga, car la cita que en dóna de Pons Mass. és de la seva obra senil de 1917, d'artificiós vocabulati, i no puc comprovar la vaga cita de Pasqual Tirado. És curiós que avui a Mall., on sembla que pugui tenir valor substantiu, soni amb *u*. «*sangunós*: carn de porc o porquim que no ha donada la sang, que no n'ha ratjat sang» (BDLC VII, 301), cf. mallorquí *rebumbori* (<-*bomb*-).

El que s'ha usat poc o molt en el Princ és *sagnós*. «tot ofegant-se 'ls tigras ab los delfins se batea, / los taca sa brumera y *sagnós* escumeig / ---», *Atl* de 1867, VI, 57b, estr. molt canviada el 1877 i 78; *sancós*; *sangós* [Belv.; *Verdader Cat*, DAg]; *sangrós* en un romanço de Cervera (DAg). *Sanguent* ross. (DAg) *Sangonar* *sangonejar* *Sangraltat*, *sangontat*. «*Vena sangonal*: a[h]orta», Busa-N.

Sanguinari [dice Belvitges]: «tot s'ho van endur a la seva cova, udolant pel camí sempre que podien portar-hi un nou refinament de martiri; quan els va semblar que ja 'n tenien prous van començar a voltar el cabal, assaboriant am delit l'esperança del goig *sanguinari*», Coromines (*Presons Im.*, 72) Aquest i 'traidorenc' són els dictats amb què volgué passar a la història el de l'*Impèrio* caggitat. *Sanguinària* planta [1617, MiqAgustí, Belv.; JTexidor, DAg] *Sangu-*

nat, *sanguinació*

Ensangonar [VidesR]. «lo seu cors roig, so és, per sanc *ensangonat*» (VidesR, 114r1, n 14, de nou 162v2, p 161 9), Busa N «crientare». És l'única expressió recomanable, car a penes s'han usat *ensanguinar*, *ensangrar*, *ensangar* [Belv], *ensangrentar* és rebutjable (i algun l'empitjorà encara amb un calc ocasional *ensangnantar*); *ensangat* Lacav.; *ensangonament* [Busa-N.].

Dessagnar [JoMartorell]: «la bella Agnès --- dix --- los qui amau a Tirant --- axí l dexau passar d'esta vida? --- axí morrà, que jau en la terra freda e tot se *des-sagna*. si mija hora sta, no li restarà sanc al cos» (Ag I, 178 10), millor que *dessangrar* [Belv]; el vulgarisme *dessamar* aquí no degué ser solament balear, car sembla haver-se propagat bastant per terra ferma, i, manllevat com a terme pintoresc, sembla usar-lo Quevedo en el sentit figurat de xuclar els diners d'algu «después de haberme mondado el cuerpo --- chupádome la bolsa, desaparecíome la honra, *dessanádome* la hazienda ---», *Cartas del Caballero de la Tenaza* (CICast IV, 82), AmCastro assenyala aquest manlleu cat. en parlars de Cast. Vella i Lleó (RFE x, 128); i en els refranys arag (ribag) del S XIV, trobem *samía*, a llegir així en lloc de «a tal braço, tal *soynia*», RFE XIII, 370).

En el Maestrat ha restat un mot *desama* que Garcia Girona glossa «desgust, desgana?» en un pasatge de la seva *Seidia*: «sembla-us que dega fer això?.. —. Confessa / son oncle. —En bona fe, senyor, que sí. / Per aquella *desama* que us ha dita / Don Blasco, que seria en vós i en nós que vos haguésem de fallir per cuita / de menjar, ab afronta gran de vós!» (p 184), si bé potser amb contaminació semàntica de *desare* *Dessagnament*

Sobresang 'apoplexia' Camprodon (DAg); com a equivalent d'«extravasació» ja a la *Farmacologia* de Klagenfurt, c. l'a 1400. *Exsangue* [DOrt]; no en cap ed. de Lab, ni Vogel], pres del ll. *exsanguis* id. *Sanguificar*; *sanguificació*

CPT: *Sanguivor* 'qui menja sang', amb el ll *vorare* 'devorar'. *Sangllaçar* [Camprodon, DAg], *sangllaçar* força generalment usat. *Sangcremar* *Sanggirar*

Sangfondre, 'afartar-se desmesuradament', amb tendència a la idea d'extravasació almenys limfàtica, i fins sanguínia (ll FUNDERE 'vessar-se, escampar-se'). «Los hòmens qui han trempansa són pus sans e pus delitoses, e són pus rics, que los hòmens qui s *sancfonen* menjant e bevent»; «esdevenen glots e manuguen tant e beven que s *sancfonen*, e pequen per massa menjar e per massa boure»; «membra ton enamic, so és, glotonia; e saps per què? per so que no t *sancfones* e que no sies catiu e sotsmès de glotonia», Llull (*Do Pu*, Gili, pp 142, 147, 149) *Sangfoniment* «axí con lo demoni tempta home per destrohir tempraça, enaxí l'àngel benigne tempta hom per ço que haja tempraça, per tal que glotonia no l'enclín a malaltia, per *sangfoniment* de trop menjar e beure, d'on li venga la mort», Llull (1.ª e 2.ª intenció, p 335, sense -c- en tots els mss segons Obrador, cf. p. 520); «lo *sancfoniment* e lo sadollament que glotonia dóna», *Do Pu*,